

Spreminjanje življenjskega prostora in nastanek nelovnih površin: spregledan vir konfliktnih dogodkov z divjadjo

Ajša Alagić¹, Katarina Flajšman¹,
Matevž Adamič², Elena Bužan³,
Boštjan Pokorny^{1,4}

¹ Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, Ljubljana

² Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za gozdarstvo in lovstvo, Dunajska cesta 22, Ljubljana

³ Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Oddelek za biodiverzitetu, Glagoljaška 8, Koper

⁴ Visoka šola za varstvo okolja, Trg mladosti 7, Velenje

Foto: Katarina Flajšman

Projekt: Divjad v naseljih, na cestah in drugih nelovnih površinah: težave, izzivi in rešitve

Projektna skupina

- izr. prof. dr. Boštjan Pokorny
- dr. Katarina Flajšman
- Ajša Alagić
- prof. dr. Tom Levanič
- dr. Hubert Potočnik
- izr. prof. dr. Ivan Kos
- Franc Kljun
- izr. prof. dr. Klemen Jerina
- Jernej Javornik
- izr. prof. dr. Elena Bužan
- doc. dr. Martina Lužnik
- dr. Katja Kalan
- prof. dr. Andrej Šorgo
- doc. dr. Samar Al-Sayegh Petkovšek

Projekt financirata:

Cilji

- povečanje cestnoprometne varnosti
- **zmanjšanje drugih škodnih dogodkov na nelovnih površinah**
- spoznavanje bioloških in ekoloških značilnosti izbranih vrst divjadi v urbanem okolju v primerjavi z naravnimi habitati
- vzpostavitev primernega družbenega okolja in preizkus ukrepov za izločitev nutrije kot invazivne tujerodne vrste iz okolja
- priprava protokolov za ravnanje v konfliktnih situacijah
- molekulsko-genetske analize na odvzetih osebkih

Struktura krajine in človeška aktivnost vplivata na razporeditev in obilje vrst. Spremembe v krajini so nas pripeljale do izgube primernih habitatov za prostoživeče živali, fragmentacije in povečane motnje v okolju (Hewison in sod. 2001).

Intenzivna urbanizacija

Večanje obsega urbane in pol-urbane krajine

Zmanjševanje in drobljenje habitatov prostoživečih živali

Sočasno zaraščanje kmetijske krajine

Povečevanje kontaktne cone med urbanimi območji in naravnimi habitatami prostoživečih živali

**Pogostejše interakcije med prostoživečimi živalmi in ljudmi
→ konflikti**

O konfliktih med ljudmi in prostoživečimi živalmi govorimo, ko potrebe in vedenje živali negativno vplivajo na interese ljudi oz. ko imajo dejavnosti slednjih negativne vplive na potrebe živali (Madden, 2004).

Zakaj je upravljanje z divjadjo na nelovnih površinah oteženo?

- Zakonske omejitve,
- pričakovani negativni odzivi javnosti,
- premajhna družbena sprejemljivost nekaterih upravljaljskih ukrepov.

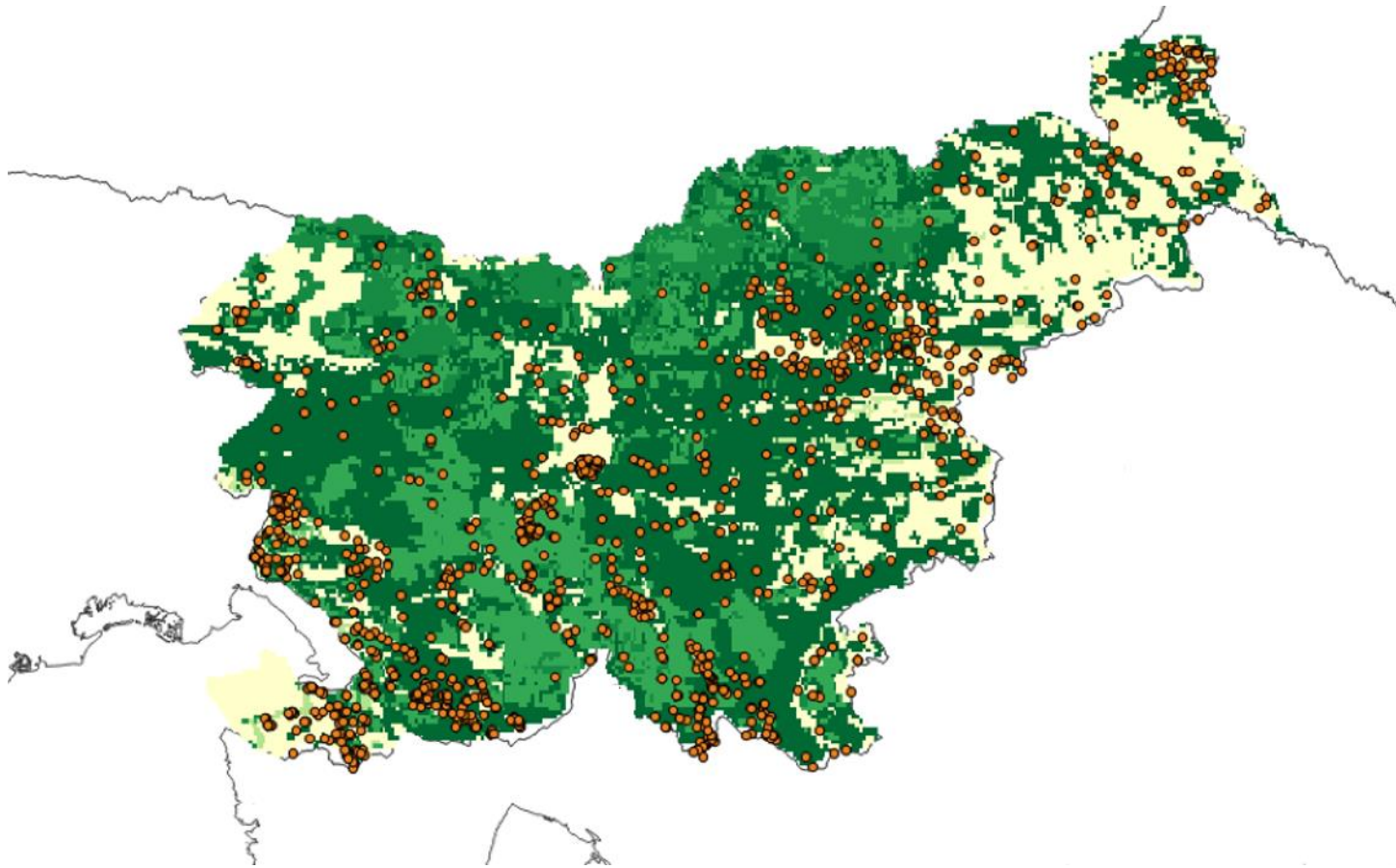

Kako so nelovne površine sploh opredeljene?

Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1-NPB3) v 10. členu nelovne površine opredeljuje kot:

- površine, kjer je iz naravovarstvenih razlogov trajno prepovedan lov na vse vrste divjadi;
- površine naselij in zaselkov;
- javni in zasebni parki ter pokopališča;
- vrtovi, nasadi, sadovnjaki, drevesnice in intenzivne kmetijske kulture, ograjeni z ograjo, ki ne dovoljuje prehoda zajcu ali parkljasti divjadi;
- z ograjo obdani industrijski in drugi objekti;
- površine vseh vrst obor, razen lovnih;
- otroška in športna igrišča, redno obiskovana in označena sprehajališča, kopališča in podobni objekti;
- površine, na katere dostop ni dovoljen;
- površine vseh javnih cest, prog in druge tovrstne površine.

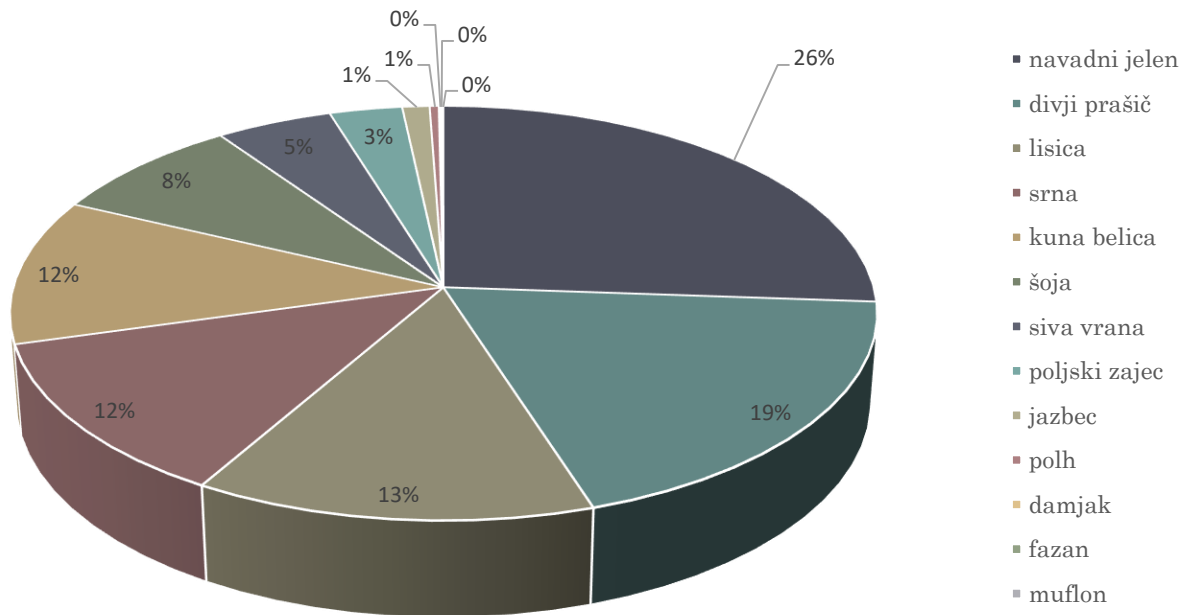
Razporeditev vseh škodnih primerov med leti 2008 in 2018.

Leto	Št. primerov
2008	101
2009	128
2010	238
2011	122
2012	116
2013	214
2014	86
2015	93
2016	115
2017	178
2018	179
skupaj	1.570

Nihanja med leti:

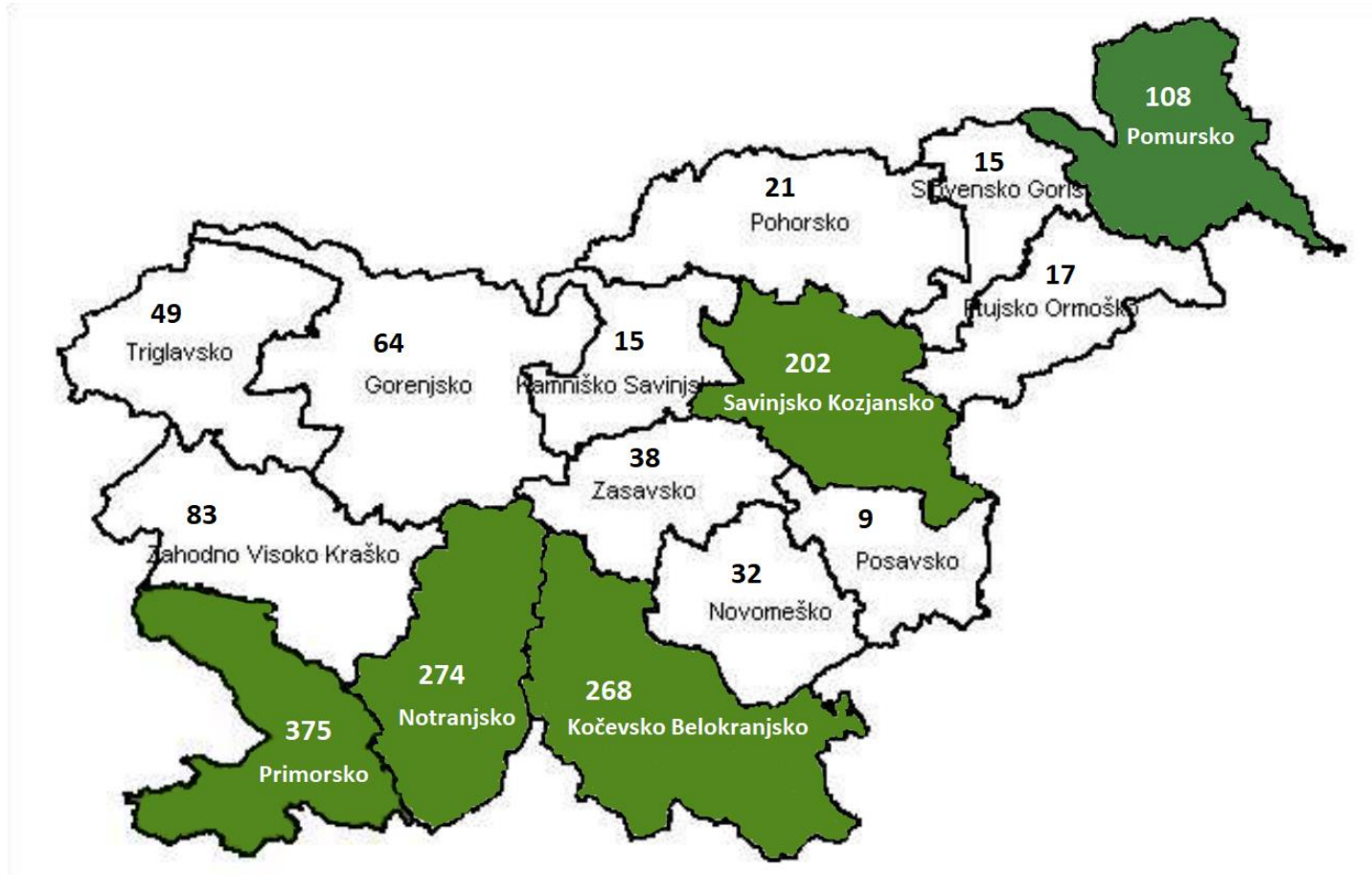
- naključen pojav škodnih dogodkov in ažurnost oškodovancev pri prijavih,
- ponudba hrane v naravnem življenjskem okolju divjadi,
- posredni vplivi – vremenske razmere, trajanje sušnih obdobj in snežne odeje,
- motnje s strani človeka v gozdu.

Vrsta divjadi	Št. primerov
navadni jelen	410
divji prašič	297
lisica	209
srnjač	193
kuna belica	179
šoja	130
siva vrana	77
poljski zajec	48
jazbec	18
polh	6
damjak	1
fazan	1
muflon	1
skupaj	1.570

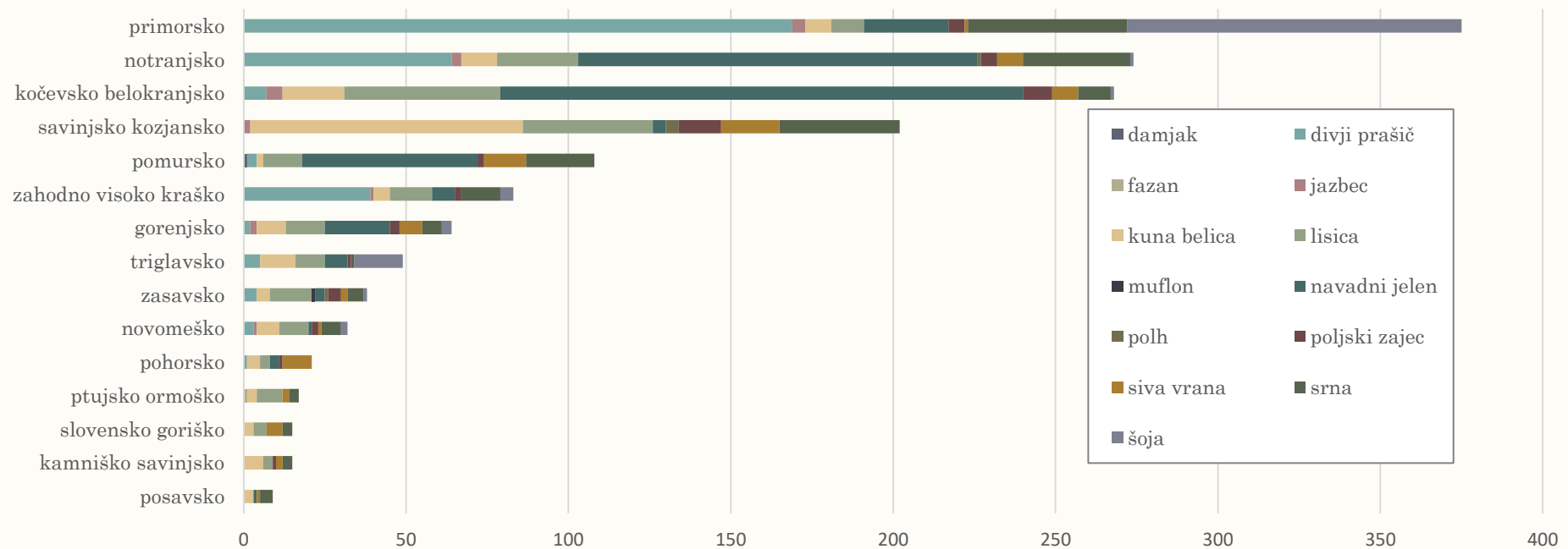
Delež škodnih primerov glede na vrsto divjadi, ki je škodo povzročila.

Število škodnih primerov glede na lovskoupravljavska območja.

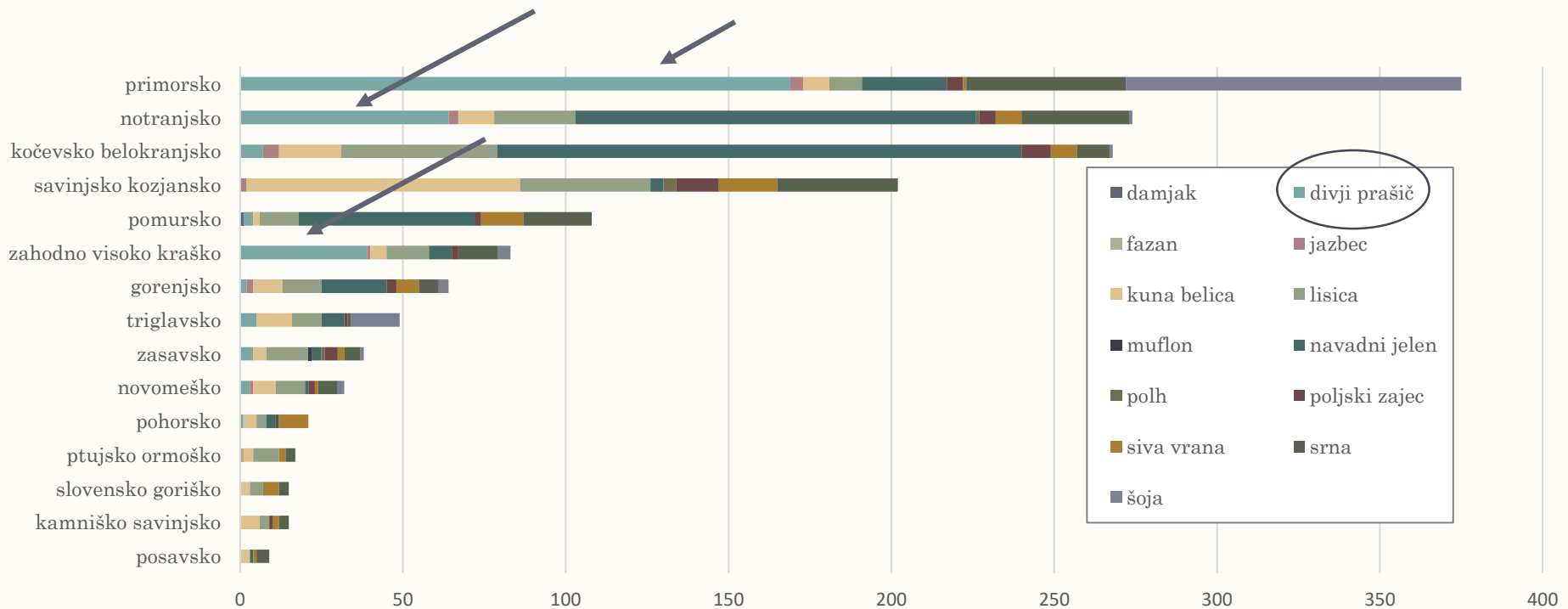

Največ škodnih primerov v Primorskem LUO (24%), sledijo Notranjsko (18%), Kočevsko-Belokranjsko LUO (17%), Savinjsko-Kozjansko LUO (13%) in Pomursko LUO (7%).

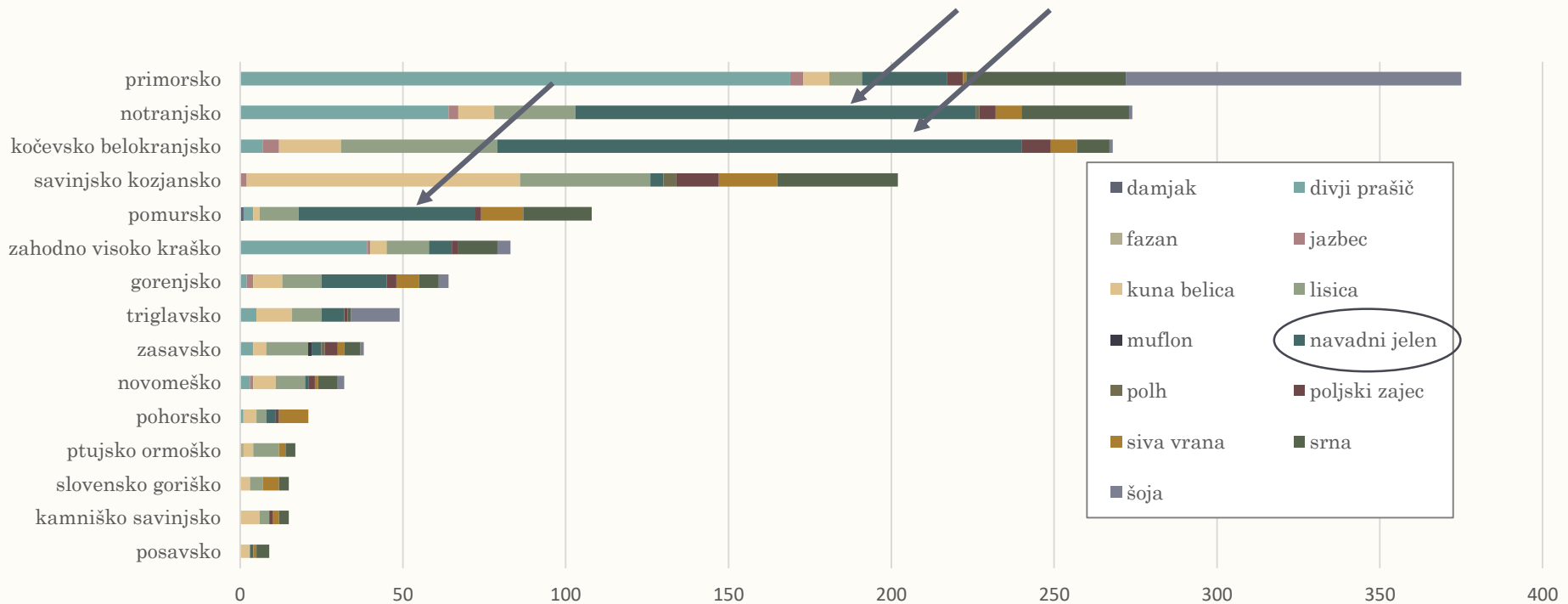
Število škodnih primerov v vsakem od LUO glede na vrsto divjadi.

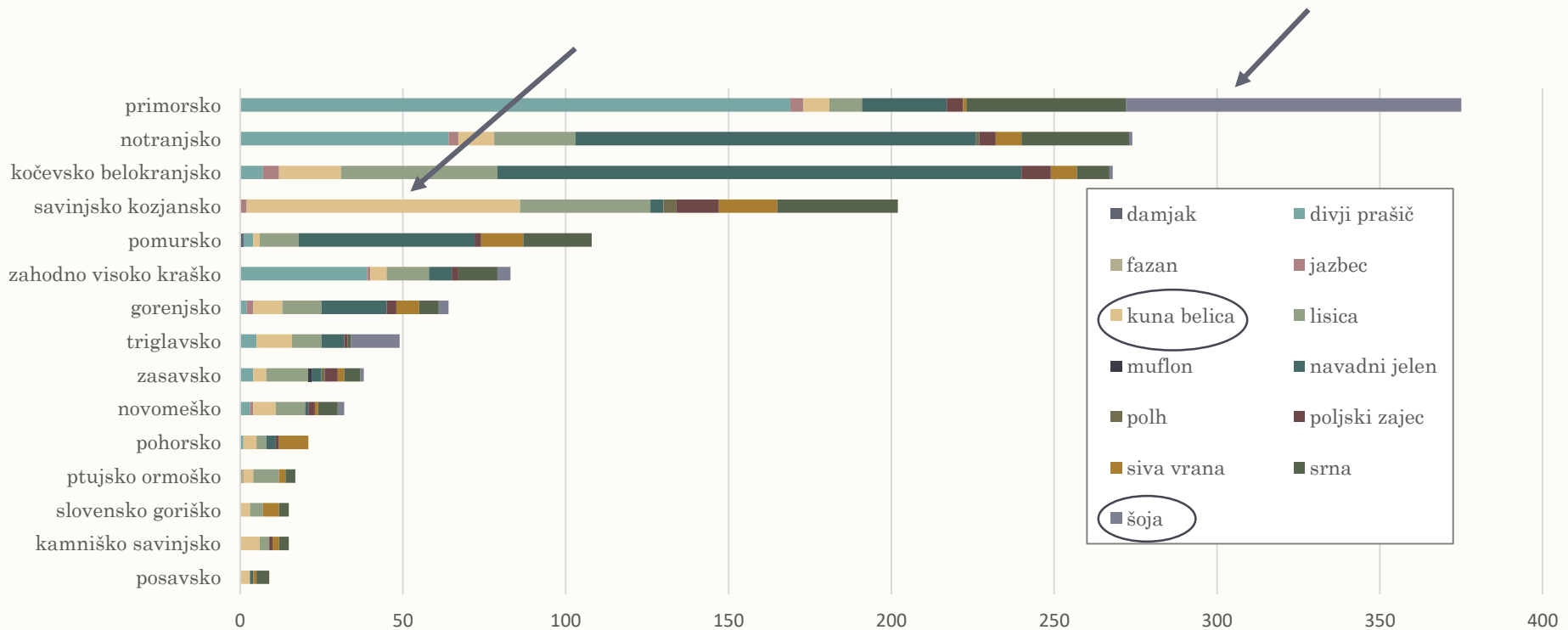
Število škodnih primerov v vsakem od LUO glede na vrsto divjadi.

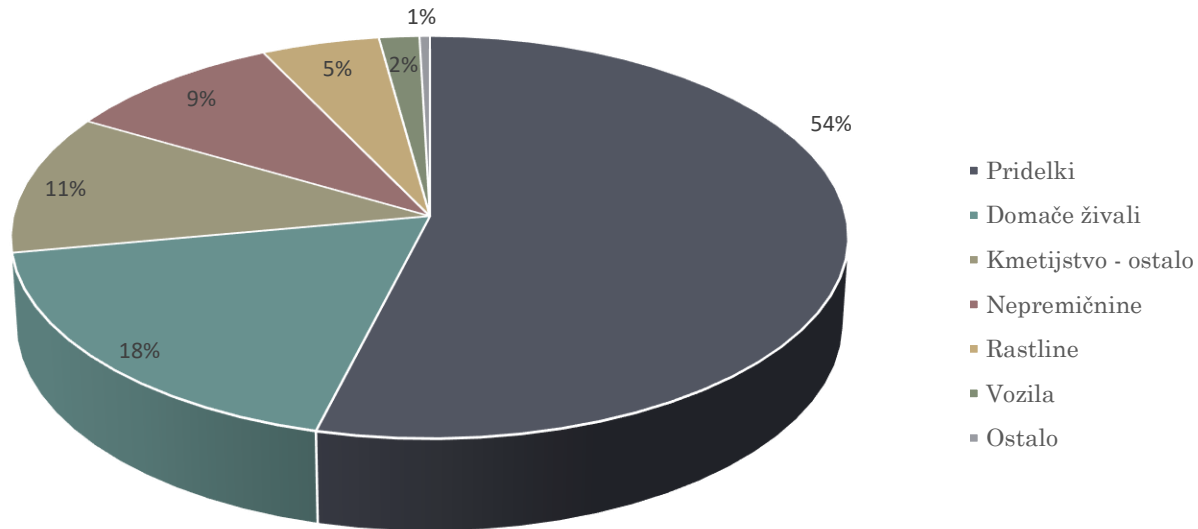
Število škodnih primerov v vsakem od LUO glede na vrsto divjadi.

Število škodnih primerov v vsakem od LUO glede na vrsto divjadi.

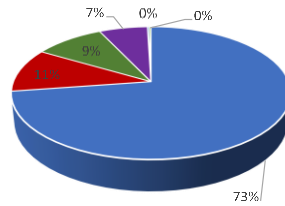
Delež škodnih primerov glede na tip škode in glede na tip nelovne površine

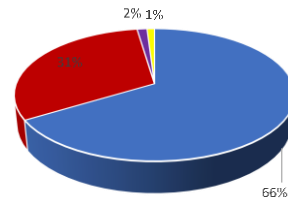
Tip škode	Št. primerov
pridelki	846
domače živali	285
kmetijstvo - ostalo	177
nepremičnine	148
rastline	79
vozila	26
ostalo	6

Vrsta nelovne površine	Št. primerov
naselje	1.217
sadovnjak	256
ograjeno	44
vinograd	44
golf igrišče	3
intenziven nasad	3
drevesnica	2
pokopališče	1

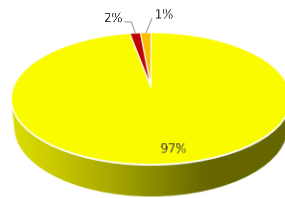
Deleži škodnih primerov glede na tip škode in glavne povzročitelje škod

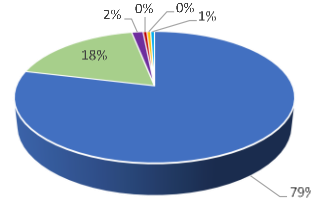
Slika 1: Delež škodnih primerov glede na tip škode po jelenjadi.

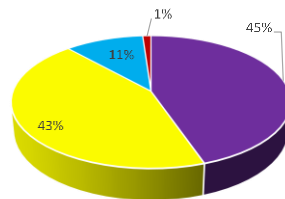
Slika 2: Delež škodnih primerov glede na tip škode po divjem prašiču.

Slika 3: Delež škodnih primerov glede na tip škode po lisici.

Slika 4: Delež škodnih primerov glede na tip škode po srnjadi.

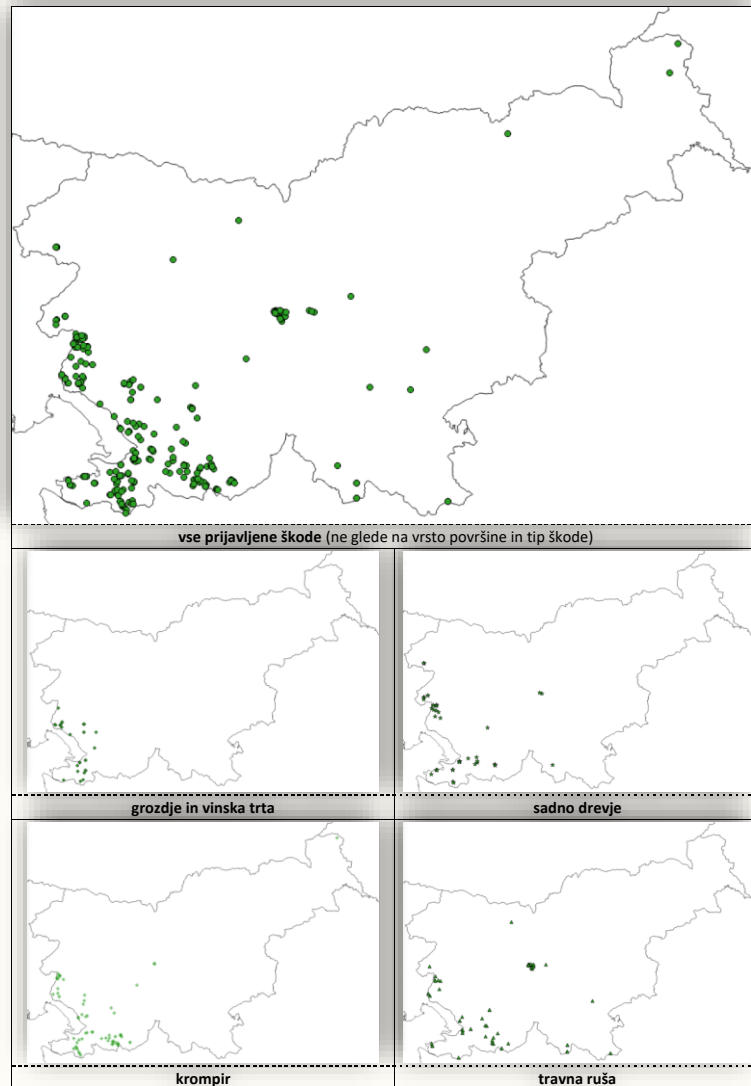
Slika 5: Deleže škodnih primerov glede na tip škode po kuni belici.

Legenda:

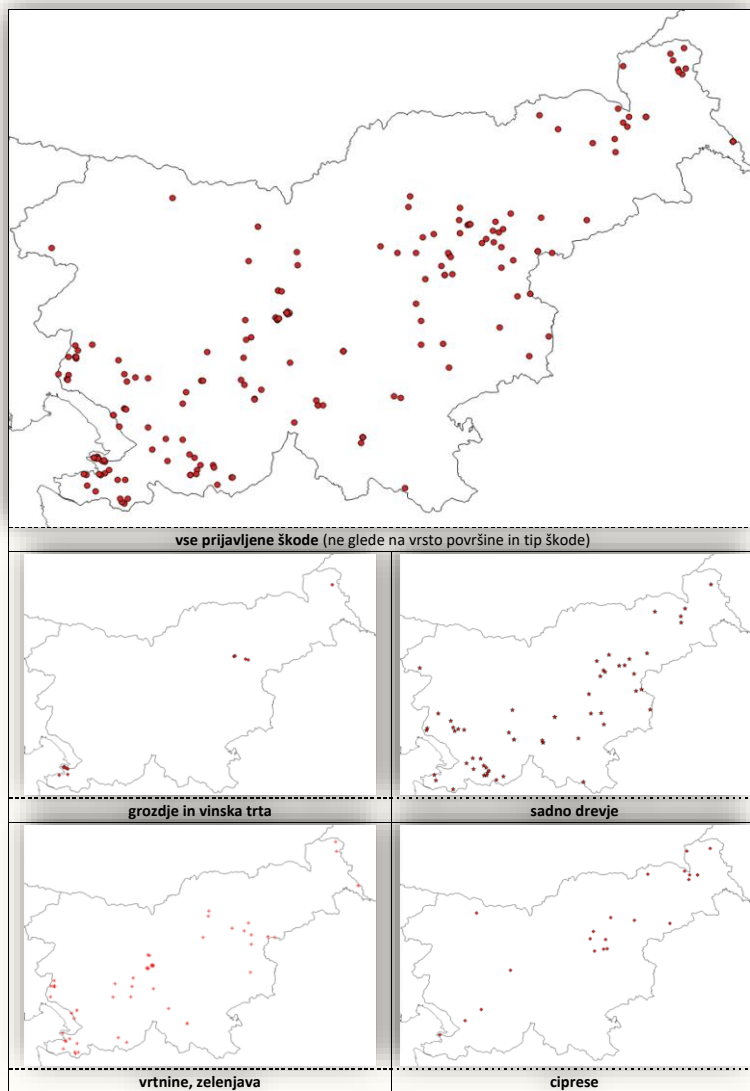
■ Pridelki ■ Kmetijstvo - ostalo ■ Rastline ■ Nepremičnine ■ Vozila ■ Ostalo ■ Domače živali

Po 54. členu Zakona o divjadi in lovstvu (ZDLov-1: Ur. L. RS, št. 16/2004, 17/2008) je za škodo, ki je nastala na nelovnih površinah iz 10. člena tega zakona od divjadi ali zaradi lova, odgovoren upravljavec, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija.

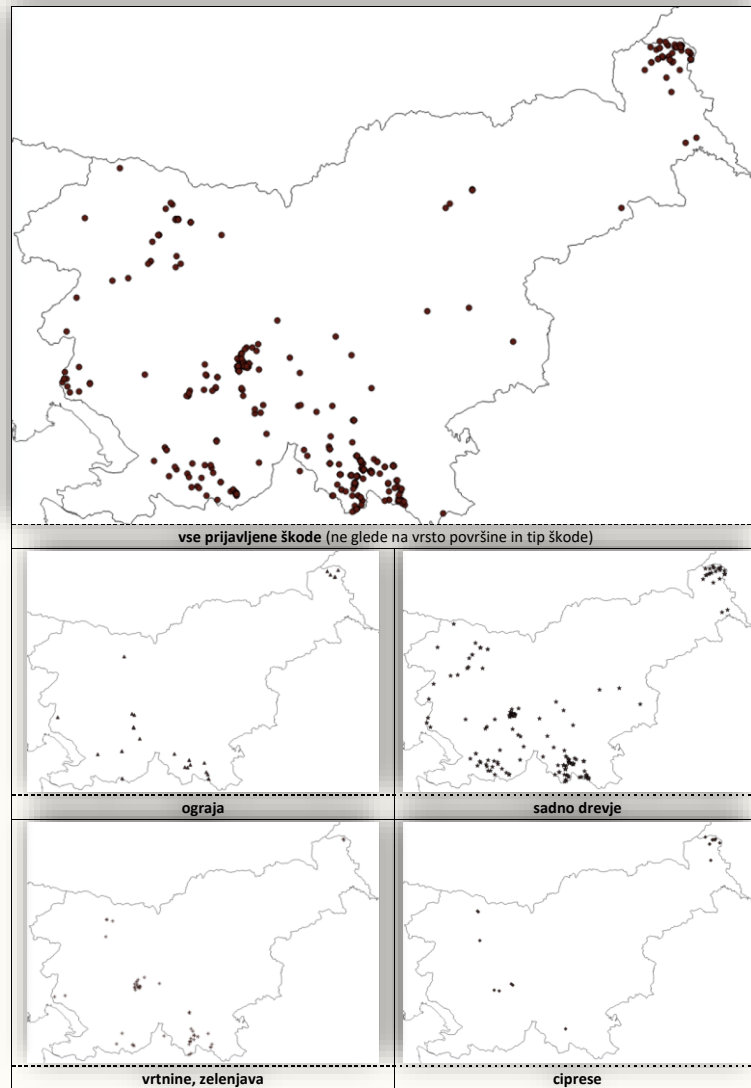
Divji prašič

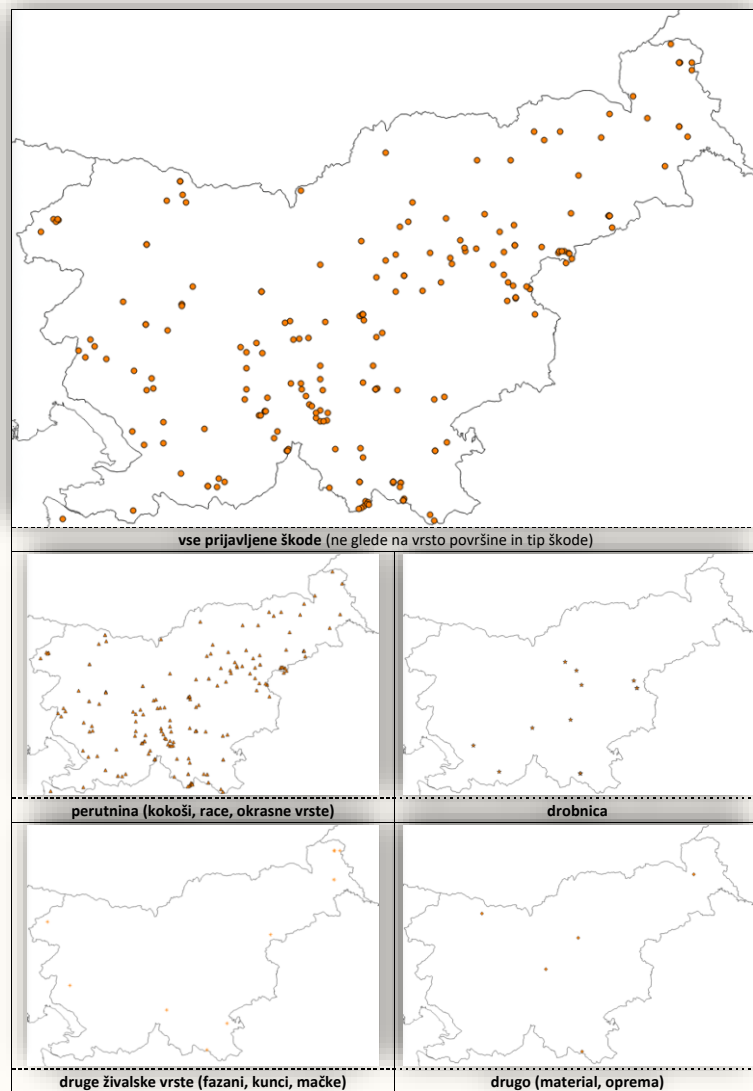
Srna

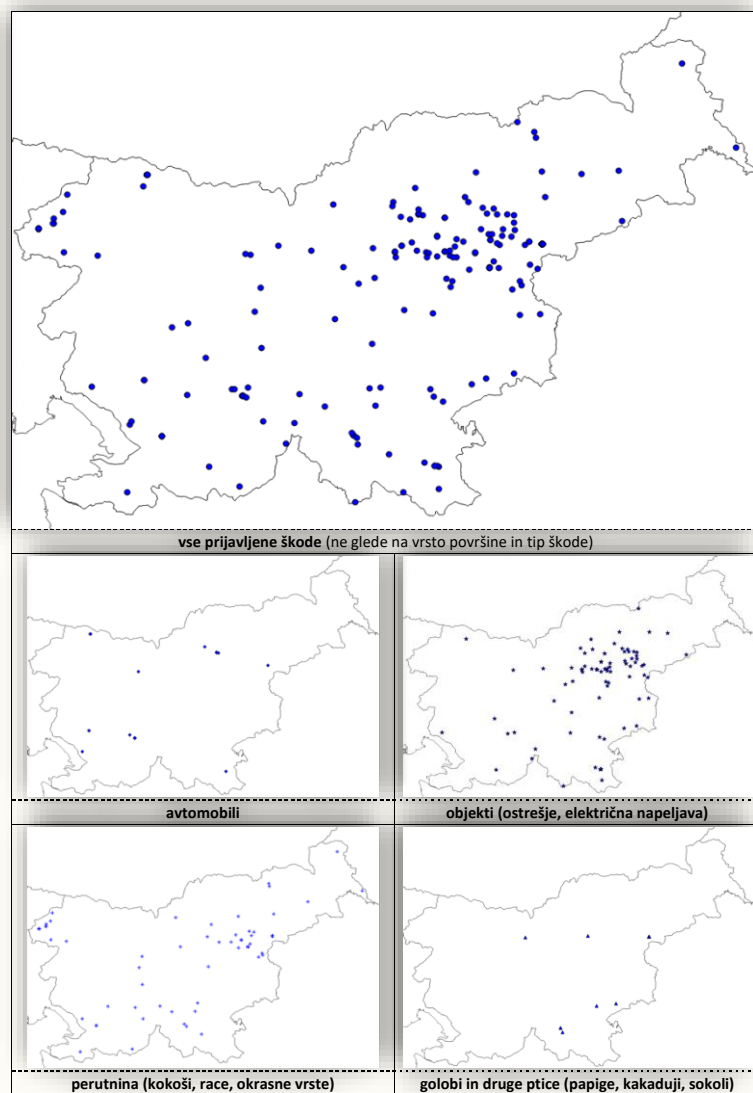
Navadni jelen

Lisica

Kuna belica

Zaključek

Po mnenju ZGS bi bilo število škodnih primerov precej večje, vendar:

- so s **Pravilnikom o minimalnih pogojih za zaščito posameznih nelovnih površin pred škodo od divjadi** (Ur. l. RS, št. 3/13) predpisani načini varovanja premoženja, kar pomeni, da je **odškodnina priznana v primeru, ko je lastnik naredil vse kar je bilo v njegovi moči, da je preprečil škodo.**
- Zaradi **nepoznavanja predmetne zakonodaje** številni primeri škod na nelovnih površinah niti niso prijavljeni oziroma so prijavljeni na napačen naslov.

V nadaljevanju projekta:

- **podrobni pregled škodnih dogodkov** po posameznih vrstah divjadi, ki so najpogosteje udeležene v škodnih dogodkih,
- **prostorske analize s pojasnjevalnimi spremenljivkami**, ki nam bodo pomagale pri razumevanju razporeditve škodnih primerov.

Coyotes: The wild becomes urban

Viri fotografij

- Gregory McNamee. Coyotes: The wild becomes urban. 2007.
[Encyclopedia Britannica Advocacy for Animals.](#)
- Katarina Flajšman. Osebni arhiv.
- Matej Vranič. A) Mestne – divje živali. Fotolov v urbanem okolju, B) Londonske lisice – nadležni ali očarljivi sosedi in C) Navadni jelen in damjak.
 - A) <http://www.matejvranc.com/mestne-divje-zivali-fotolov-v-urbanem-okolju/>
 - B) <http://www.matejvranc.com/en/londonske-lisice-nadlezni-ali-ocarljivi-sosedi-2/>
 - C) <http://www.matejvranc.com/en/navadni-jelen-in-damjak-2/> (10. 04. 2019).